

FUNCIÓNS E RENDEMENTOS DOS MODELOS NA INVESTIGACIÓN SOBRE A INTERPRETACIÓN¹

Daniel Gile

Université Lumière Lyon 2

Abstract: Since research on interpretation began in the sixties, one of the favourite activities of researchers has been the creation of models of interpretation, particularly of simultaneous interpretation. Some of them are widely known and mentioned in "scientific literature", as is the case of Seleskovitch's (1981) "triangular model", B. Moser's (1978) "hypothetical model", Gile's (1995a, 1995b) "efforts model", but there are many others. This article presents some of them for purposes of illustration, but it aims at stating and commenting on the functions these models have within the framework of research on conference interpreting (RCI) and of the teaching of interpretation, as they not always coincide with the usual functions of research models..

1. Introducción

Dende o comezo da investigación sobre a interpretación, nos anos 60, unha das actividades favoritas dos investigadores foi a elaboración de modelos de interpretación, sobre todo da simultánea. Algúns deles son coñecidos e mencionados frecuentemente na "literatura" especializada, por exemplo o "modelo triangular" de D. Seleskovitch (1981), o modelo "hipotético" de B. Moser (1978), os "modelos de Esforzos" de D. Gile (1995 a, b), pero existen moitos máis. O presente artigo presentará algúns a título ilustrativo, pero tenta sobre todo precisar e comenta-las funcións deses modelos no marco da investigación sobre a interpretación de conferencias (IIC) e do ensino da interpretación, na medida en que non sempre coinciden coas funcións habituais dos modelos dentro da investigación.

1. Traducción galega de Raúl Araya Tauler.

2. ¿Que é un modelo dentro da investigación?

Xeralmente, nas disciplinas empíricas (as que teorizan a partir dunha observación da 'realidade' e que corríxen e melloran as teorías a partir da súa verificación nesta mesma 'realidade'), os modelos son representacións simplificadas do obxecto de investigación que permiten aprehender mellor unha parte ou os elementos principais, interaccións internas e comportamentos que o caracterizan. Esta representación simplificada é necesaria dada a a complexidade do obxecto 'en vivo', que non permite o estudio ou a manipulación directa. O modelo permite verifica-la coherencia interna entre as relacións postuladas, facer certas previsións e verifica-la conformidade coa 'realidade', e despois corríxi-la arquitectura do concepto mediante supresións e adicións e achegarse ós poucos dende 'realidade' ata o nivel de precisión desexado. O modelo é logo ó mesmo tempo unha representación, unha ferramenta de investigación e unha hipótese ou unha teoría.

O modelo pode tomar diversas formas. Entre elas, as formas matemáticas, expresadas en funcións ou en sistemas de ecuacións, son particularmente axeitadas para as verificacións cuantitativas. Tales modelos empréganse nas ciencias da natureza (física, química, bioloxía, etc.), pero tamén noutros dominios como a economía e a lingüística (sobre todo a lingüística matemática, incluso a estilística). En todo caso, na maior parte das ciencias do comportamento, os modelos toman sobre todo a forma de diagramas de 'caixas' ("block diagrams") para representar unha arquitectura, é dicir, un conxunto de compoñentes e de vínculos funcionais entre eles. A maior parte dos modelos analizados neste artigo clasifícanse dentro desta categoría. Dentro das ciencias cognitivas sobre todo, estes diagramas corresponden a algoritmos para o procesamento informático (véxase Gardner 1985), e nestes casos representan non só os compoñentes e os vínculos funcionais, senón tamén os procesos cronolóxicos sucesivos e paralelos claramente definidos polo tempo.

Estes modelos son en principio proxectos temporais, destinados a ser modificados a medida que as teorías evolúen e que se considera, en función dos resultados de estudos empíricos, que tal compoñente dun proceso ou dunha estrutura debe engadirse ou eliminarse ou aínda integrarse nunha dinámica de vínculos particular. Nos modelos matemáticos, a adaptación é simple ó principio (se non o é na súa realización técnica), xa que 'abonda' con compara-los resultados numéricos revistos polo modelo cos resultados medidos sobre o terreo e investigar, chegado o caso, un axuste da ecuación que permita obte-los resultados calculados o máis achegados ós resultados observados sobre o terreo. Nos modelos arquitecturais, o proceso é máis difícil, xa que en ausencia da posibilidade de cuantifica-los resultados, é difícil decidir qué elementos son importantes e qué elementos o son menos. En efecto, pola súa natureza mesma, o modelo é simplificador, o que implica unha escolla entre un vasto conxunto de elementos susceptibles de seren pertinentes pero que non se poden incluír na súa totalidade.

Nas ciencias cognitivas, sobre todo na psicoloxía e na neuroloxía, así como na intelixencia artificial, estes modelos son descritivos e tan explícitos como sexa necesario para dar conta do obxecto de estudo cunha precisión máxima. Veremos máis abaixo que, para outras funcións, tal precisión non é necesaria.

3. Algúns modelos na IIC

Unha característica sorprendente dos modelos que figuran na literatura sobre a interpretación de conferencias é a non-adequación dunha gran parte de entre eles ós criterios explicados máis arriba, mesmo que os investigadores deste dominio tentaran sempre comprender-lo funcionamento da interpretación e aspirasen daquela acada-lo mesmo tipo de obxectivos cós investigadores das ciencias cognitivas. Esta sección pretende ilustrar este feito mediante a análise dunha serie de modelos propostos por distintos investigadores.

3.1. Modelos cognitivos descritivos

Dentro da categoría dos modelos arquitecturais que seguen ás normas da psicoloxía cognitiva, citaremos sobre todo o modelo de D. Gerver (1976) e o de B. Moser (1978, 1997), que se presentan baixo a forma de estruturas de 'caixas' e de frechas que indican:

- os elementos constitutivos do mecanismo mental en xogo (memoria intermedia, memoria a longo prazo, etc.)

- os estados ('memoria baleira', 'mensaxe comprendida')

- as accións (verificar, codificar, iniciar, etc.)

- os elementos constitutivos do discurso (sons, palabras, etc.)

- os vínculos funcionais entre os elementos (a 'memoria intermedia' interactúa cun 'estado': plena / non plena)

- os vínculos dinámicos cronolóxicos (os 'sons' chegan dentro do 'sistema receptor auditivo', despois son analizados fonoloxicamente e logo son enviados a unha 'memoria sensorial', etc.), xa que se trata de representa-lo desenvolvemento da interpretación a partir do momento no que o intérprete escoita o discurso do orador e ata o momento no que produce o seu discurso de chegada. (Ver fig. 1)

Esencialmente, nestes dous modelos, pónense dous procesos un a continuación do outro: un fai referencia á comprensión dun discurso en lingua de partida, e o outro á produción dun discurso na lingua de chegada. No modelo de Gerver, salientase o papel da memoria intermedia na entrada e a saída, e a 'decodificación' e a 'codificación' non se explicitan. No modelo de Moser, hai en principio detalles sobre a descodificación e a codificación (cunha distinción entre as operacións realizadas sobre o son, sobre a palabra, sobre os grupos de palabras e sobre as clausas significantes). Moser introduce, como unha

característica específica da interpretación, un elemento de previsión por parte do intérprete. Ningún destes modelos menciona eventuais problemas de interferencia lingüística, de saturación de capacidade ou de estratexias fronte ás dificultades. Constitúen polo tanto unha representación máis ben lingüística da interpretación, pero non saberían representa-lo procedemento de maneira completa, e neles faltan aspectos importantes para os intérpretes.

Nun comentario feito vinte anos máis tarde, Moser-Mercer (1997:178) precisa que nin ela nin Gerver pretendían presentar modelos correspondentes á interpretación tal e como se desenvolve na realidade. Tratábase máis ben de propoñer unha representación formal do mellor dos coñecementos da época co fin de permitir facer certas previsións e de verificalas empiricamente. Dábase por entendido que ó fío dos resultados destas verificacións, os autores destes modelos 'estarían obrigados' a poñer ó día os seus modelos vixentes. O feito de que non houbera ningunha evolución máis tarde (véxase máis abaixo) non cambia nada en principio.

Vinte anos máis tarde, Akira Mizuno (1993) e Robin Setton (1996) retoman a óptica cognitiva descritiva integrando nesta un nivel de análise pragmática, máis 'elevado' dentro da óptica cognitiva cá análise sintáctica e a análise semántica. Un elemento interesante no modelo de Mizuno é a aparición, dentro dun 'módulo de conversión', dunha memoria de 'expresións frecuentes' xunto cunha 'análise de correspondencias semánticas'. Por primeira vez nun modelo cognitivo, atribúeselles un papel ás correspondencias máis ou menos directas de sintagmas enteiros debido á súa gran frecuencia de aparición. Recordaremos que Gérard Ilg sempre insistiu nas súas ensinanzas sobre a importancia destas correspondencias dentro das expresións máis ou menos estándar dentro da linguaxe das conferencias (véxase entre outros Ilg 1988), que unha vez dominadas liberan os recursos cognitivos para realizar outras operacións, pero o concepto xa fora rexeitado por Seleskovitch. Baseado na pragmática, o modelo de Setton (1997) ten en conta elementos de psicoloxía cognitiva, así como da "relevance theory", e é innovador ó subliña-lo papel das representacións mentais situacionais a un nivel moito máis xeral ca aquel das palabras illadas e das estruturas gramaticais explicitadas nos modelos de Gerver e Moser. Ó igual có modelo de Mizuno, non mostra máis cás relacións globais entre as entidades das que se compón, sen presentar unha sucesión de etapas cos estados correspondentes que se poderían verificar, como é o caso nos outros dous modelos. (Ver fig. 2)

3.2. Os modelos algorítmicos

Nun dos seus extremos, os modelos descritivos deben se-lo suficientemente explícitos como para permitir seguir co ordenador o desenvolvemento do procedemento que representan, e así verifica-la súa validez cunha precisión a miúdo bastante achegada á dos modelos matemáticos. Estes modelos

son afinados e mellorados en función da actualización iterativa do algoritmo que determinan, por oposición ós modelos cognitivos máis clásicos, que evolucionan sobre todo en función da evolución das teorías cognitivas. Comentaremos dous modelos nesta categoría, o de Hiroaki Kitano (1991), e o modelo sobre o que está a traballar Deryle Lonsdale (1996). Proveñen ámbolos dous da lingüística computacional, mesmo da intelixencia artificial.

3.3. Un modelo asertivo

Nunha óptica totalmente diferente, Danica Seleskovitch (1981) propón un modelo 'triangular' da interpretación: dous vértices do triángulo son respectivamente o discurso de partida e o discurso de chegada, e o terceiro é o 'sentido' do discurso de partida. Seleskovitch postula que a pasaxe do discurso de partida ó discurso de chegada se fai en dúas etapas, primeiro mediante a extracción do sentido do primeiro e o esquecemento voluntario do seu envolvente lingüístico e despois mediante a reconstrución dun discurso en lingua de chegada sobre a base deste sentido, pero sen a referencia á forma lingüística do orixinal. No seu artigo de 1981, reconece, contrariamente á súa posición inicial, que hai igualmente unha pasaxe directa da lingua de partida á lingua de chegada ("transcodificación"), precisando que é o caso para os elementos que "son obxecto do saber e non da comprensión" (p. 36). Na súa natureza mesma, o modelo difire radicalmente dos de Gerver e Moser, xa que non pretende describi-lo procedemento, ou aínda menos explicitalo. Trátase máis ben poñer de manifesto un principio, o da natureza translingüística, semántica, da interpretación. Segundo a súa autora, o modelo non está aparentemente destinado a evolucionar en función de verificacións empíricas. Non é descritivo, nin provisorio nin está á espera dunha mellora, senón que é asertivo, é dicir, ideolóxico, na medida en que en distintas ocasións, D. Seleskovitch reconeceu que os interpretes, en determinados momentos, tiñan que facer unha "transcodificación", pero cualificou o uso desta técnica como unha "mala" interpretación. O seu modelo non pretende polo tanto describi-la realidade, senón prescribi-lo que é unha "boa interpretación".

3.4. Modelos funcionais explicativos

Unha quinta categoría de modelos non pretende nin describi-lo procedemento na súa totalidade, nin sensibilizar sobre tal ou tal aspecto, senón que tenta explicar certos fenómenos, ó incluír nos modelos nada máis cás entidades e as relacións máis pertinentes en relación con estes fenómenos. Son os modelos chamados de "Esforzos" de Daniel Gile (1995a,b), que procuran explica-las faltas e erros constatados regularmente na interpretación sobre o terreo, dentro da IIC. Contrariamente ós outros modelos mencionados máis arriba, os modelos de Esforzos (da simultánea, da consecutiva, da traducción

á vista) non se presentan visualmente baixo a forma dunha estrutura arquitectural gráfica con caixas e frechas, senón que están formalizados baixo a forma de inecuacións que representan as condicións necesarias para o funcionamento adecuado da interpretación. Velaquí a título ilustrativo unha versión do modelo para a simultánea:

$$LN + MN + PN < TD$$

$$LD > LN$$

$$MD > MN$$

$$PD > PN$$

A primeira inecuación significa que a suma das necesidades (N para 'necesario') das capacidades de procesamento para a escoita e análise (L), para as operacións de memoria a curto prazo (M) e para a produción do discurso (P) (en consecutiva, tratarase da produción de notas) debe ser inferior á capacidade de procesamento total dispoñible (TD). As tres inecuacións seguintes significan que para cada un destes tres "Esforzos", a capacidade de procesamento dispoñible en todo momento debe ser superior ás necesidades. Este modelo presenta polo tanto as faltas e erros de interpretación como o resultado dunha sobrecarga global ou local dos recursos cognitivos do intérprete, sen, polo tanto, describi-las entidades operacionais que efectúan as operacións de comprensión, de produción e de memoria, nin incluí-lo caso no que as faltas e erros son debidos á debilidade dos coñecementos lingüísticos do intérprete.

3.5. Outros modelos

Ó lado dos modelos descritivos e dos modelos prescritivos, atópanse na literatura un certo número de modelos que, sen pretender *describi-lo* procedemento nin enunciar o *principio primordial*, poñen de manifesto un dos aspectos da interpretación. Así, o modelo de Catherine Stenzl (1983) non presenta un procedemento, senón unha arquitectura na que aparecen o discurso de partida e o discurso de chegada, así como os elementos paratextuais e os coñecementos situacionais e textuais de cada un dos actores. Stenzl subliña que tanto na comprensión do discurso de partida como na formulación do discurso de chegada interveñen os coñecementos extralingüísticos duns e doutros. Do mesmo xeito, Mariano García-Landa presenta un modelo baixo a forma de ecuación do "sentido" no cal se pon de manifesto o papel destes mesmos coñecementos (García-Landa 1978) pero non se presenta ningún procedemento. Marianne Lederer (1981) fala dun procedemento de comprensión do discurso de partida por "unidades de sentido" e dun conxunto de operacións cognitivas realizadas polo intérprete (a audición do discurso, a súa comprensión, a integración das unidades de sentido no coñecemento anteriores, a enunciación a partir da "memoria cognitiva" (sic), a restitución a partir da lingua de partida, a evocación de termos a partir da memoria sensorial auditiva,

o control auditivo do discurso de chegada, e a toma de consciencia da situación ambiente) pero sen describir nel nin os detalles nin as articulacións. Shiryaev (1979) describe un procedemento moi esquemático en tres etapas: unha etapa de comprensión, unha etapa de toma de decisións traductolóxicas e unha etapa de execución destas decisións, con “niveis de consciencia” determinados por un “mecanismo de sincronización”. Chernov (1992) presenta un modelo aínda menos descritivo, no cal se focaliza case exclusivamente sobre o “prognóstico probabilista”, a saber: a capacidade do intérprete de anticipar cada vez mellor o que o orador vai dicir ó fío do discurso, pero sen presentar etapas operativas precisas nin entidades arquitecturais ben definidas.

4. Do “valor” dos modelos

A breve enumeración feita máis arriba non é exhaustiva, nin moito menos. Ilustra sobre todo a diversidade das arquitecturas, dos niveis de explicitación e dos niveis de “cobertura” da interpretación. Parece que tódolos modelos propostos no campo da interpretación non están destinados a cumprir-las mesmas funcións. En particular, distinguiremos dúas categorías fundamentalmente diferentes: se os modelos de Gerver, de Moser e de Paradis (1994) corresponden ás finalidades da investigación como se explica na sección 2 máis arriba, non é tal o caso dos modelos de Seleskovitch e de Chernov, e sería inútil xulgalos segundo os mesmos criterios. Para os mesmos investigadores, o valor dun modelo depende de numerosos factores, especialmente da súa capacidade de facer avanza-la investigación permitindo unha verificación e unha posta ó día progresiva, pero tamén da orixinalidade da súa achega, que inspira a outros investigadores. Para os mestres da interpretación, entendidos como intérpretes ‘de rango’, o valor dun modelo mídese doutra forma. Limitarémonos aquí a facer algúns comentarios sobre o estatuto dos modelos dentro do marco da investigación, sen achegar polo tanto un xuízo sobre o seu valor global, para despois analizarmos o seu emprego baixo outras perspectivas.

4.1. Os modelos de interpretación baixo a perspectiva da investigación

Unha característica xeral do conxunto dos modelos elaborados na IIC é o seu dinamismo moi débil. Máis ca unha evolución progresiva de un ou dous modelos en función dos resultados da investigación empírica e da dinámica teórica cognitiva, conséntase a aparición sucesiva de modelos moi diferentes que permanecen case momificados e que se xustapoñen no tempo. Así, os modelos de Seleskovitch, de Chernov, de Moser e de Gile, que datan todos dos anos 70, permanecen case sen cambios máis de vinte anos despois.

Segunda característica interesante e un pouco inhabitual na investigación: para a maioría, estes modelos non son resultado dun traballo de inves-

tigación empírica, senón dunha conceptualización teórica. O que é máis, só o modelo de Moser se funda sobre un modelo precedente, neste caso sobre o de Dominic Massaro (1975), que representa a comprensión do discurso. Os outros son orixinais, con vínculos máis ben febles, véxase inexistentes, cos traballos precedentes.

En terceiro lugar, a maioría dos modelos foron obxecto de poucas verificacións empíricas. Paradoxalmente, é o modelo de Moser, que segundo as palabras do seu autor estaba precisamente destinado a evolucionar en función das verificacións (véxase máis arriba), o que non experimentou ningunha, a non ser á concepción dunha sesión de propedéutica dos candidatos á interpretación, mencionada en Moser 1978, pero que mantén uns vínculos moi febles con este modelo. Gardarémonos de tirar calquera conclusión sobre a calidade intrínseca do modelo, xa que ó tempo a investigación empírica sobre a interpretación era simplemente moi pobre, máis aínda do que hoxe en día, e dado que a mesma B. Moser, daquela intérprete e profesora moi nova, se concentrou despois da súa tese noutras actividades. Con todo, paradoxalmente, o principio de “deverbalización” que sostíña o modelo moi hermético de Seleskovitch foi sometido a unha tentativa de verificación indirecta (a través dun estudio da evocación verbal baseado sobre o efecto Jarvella) por Bill Isham (1994). Robin Setton, pola súa parte, tentou validar unha das hipóteses do seu modelo mediante un pequeno corpus no marco mesmo da súa tese (Setton 1997). Os modelos de Esforzos de Gile foron estudados de maneira empírica, no que concirne a algunhas hipóteses, por Martin Granacher (1996), Andrew Drawrant (1996) e Heike Lamberger (1998), pero están lonxe de ser verificados. En toda lóxica, os modelos algorítmicos de Kitano e Lonsdale son sometidos por definición mesmo a verificacións empíricas iterativas, o que os coloca nunha categoría á parte nesta perspectiva particular.

Sería un erro afirmar que o conxunto de modelos máis ben estáticos e pouco sometidos a verificacións empíricas non teñen ningún valor na investigación sobre a interpretación. Se non desempeñan *un* dos papeis que lles son atribuídos dentro de certas disciplinas, representan sen embargo unha visualización interesante das preocupacións dos investigadores e dos seus paradigmas respectivos en distintos momentos da evolución da IIC, e permiten valoralos novos elementos e adiantalo traballo de teorización. Cómpre admitir en todo caso que a súa falla de evolución é unha debilidade ós ollos de certos observadores externos (véxase por exemplo Tijus 1997:36) que non favorece ó intercambio con outras disciplinas.

4.2. Funcións dos modelos no marco da formación

Na medida en que case a totalidade dos investigadores da IIC son igualmente mestres e practican a interpretación (Gile 1995a), parece interesante examinalo interese dos modelos desenvolto ata aquí pola comunidade dos

intérpretes propiamente ditos. É esencialmente no marco do ensino onde se sitúa esta achega, potencial ou efectiva, xa que os intérpretes non docentes se desinteresan en xeral por todo o que teña algo de teórico.

No ensino, hai dúas partes interesadas, os mestres e os estudantes. Os primeiros coñecen a interpretación, e moitos deles teñen a impresión de non necesitar ningunha explicación ou teorización complementaria. Outros, máis novos, buscan un marco conceptual que os poida guiar no seu ensino. Os estudantes, que sofren a dificultade do exercicio e unha sensación de fracaso crónica, buscan a miúdo a clave do éxito nos libros, e de maneira accesoria, nas explicacións teóricas que os mestres lles rexeitan con frecuencia. Certos modelos son aptos para responder a estas necesidades mellor ca outros, e a súa adecuación ó ensino non está necesariamente correlacionada coa súa adecuación á investigación.

Así, os modelos cognitivos descritivos presentan o inconveniente de seren complicados e dificilmente asimilables polos estudantes e os profesores non familiarizados coa lingüística e a psicoloxía cognitiva. En cambio, o modelo de Seleskovitch exerceu e continúa a exercer un verdadeiro atractivo para os mestres, xa que presenta dunha maneira simple e concisa un principio pedagóxico poderoso: se os estudantes aprenden a trasladar mediante o “sentido” en lugar de “transcodificar”, libéranse da escravitude das “equivalencias lingüísticas”, e son incitados con toda naturalidade a levar máis lonxe a súa análise do discurso orixinal, o que leva a reduci-lo número dos erros e permite mellora-la calidade da expresión no discurso de chegada. A maior obxección de numerosos docentes con respecto a este modelo provén do feito de que ignora precisamente os aspectos lingüísticos da interpretación ó postular que o procedemento é idéntico sexa cal sexa a parella de linguas en cuestión. Por isto, dentro da ortodoxia seleskovitchiana, o modelo nega o interese do ensino de estratexias específicas por pares de linguas, o que vai en contra das intuicións e da práctica de moitos mestres. Os modelos de Esforzos parecen gozar tamén de certa popularidade. Cunha estrutura simple, explican as *causas* de numerosas dificultades dentro da interpretación, e serven de soporte conceptual para a análise de diferentes estratexias de interpretación (Gile 1995a,b). Notemos que para a interpretación de vínculo ou (“comunitaria”), os aspectos sociolóxicos fanse máis importantes cós aspectos cognitivos e é preferible empregar modelos que mostren os papeis sociais dos distintos actores. En certos contextos inter-culturais, sobre todo na interpretación de vínculo entre occidentais e asiáticos, os modelos incorporarán preferentemente aspectos de adaptación cultural. En todo caso, tratarase nese caso de modelos demostrativos máis ca descritivos ou prescritivos, nunha perspectiva distinta a aquela da investigación.

5. Conclusión

A través dos seus autores máis prolíficos, a investigación sobre a interpretación dos anos oitenta quere ser “científica”, empírica e interdisciplinar, e parece busca-lo norte cunha forte orientación cognitiva. En todo caso, a literatura producida efectivamente compónse en grande parte dunha reflexión xeral sobre os temas que xorden da práctica da interpretación e do seu ensino, así como do papel do intérprete na sociedade (sobre todo no que concirne á interpretación “comunitaria”, de asuntos internacionais, ante os tribunais, etc.). Os traballos empíricos seguen a ser escasos.

A investigación sobre a interpretación non é aínda moi científica no conxunto (sendo isto unha constatación, non unha crítica), se ben se atopan despois dalgúns anos algunhas teses e proxectos de tese que representan un esforzo e avance salientables. Nestas condicións, e mentres a investigación empírica non adquira unha masa crítica, a avaliación das forzas e debilidades dos modelos cognitivos baixo a perspectiva da investigación segue a ser moi teórica. Canto ós modelos de perspectiva distinta, didáctica ou a que for, convén avalialos en función do aquí dito, sen deixarse influír demasiado polo parecer de calquera investigador de renome.

REFERENCIAS BIBLIOGRÁFICAS

- CHERNOV, G. 1992. “Conference interpretation in the USSR: History, Theory, New Frontiers”. *Meta* 37:1. 149-162. 1992.
- DANKS, J., SHREVE, G.M, FOUNTAIN, S. B. e MCBEATH, M. K. (eds). *Cognitive Processes in Translation and Interpreting*. Thousand Oaks, Londres/Nova Delhi: Sage Publications. 1997.
- DAWRANT, A. 1996. *Word Order in Chinese-English Simultaneous Interpretation: an Initial Exploration*. Sen publicar, tese de mestrado. Universidade Fu Jen. 1997.
- GARDNER, H. 1985. *The Mind's New Science. A History of the Cognitive Revolution*. Nova York: Basic Books, Inc. 1985.
- GARCÍA-LANDA, M. 1978. *Les déviations délibérées de la littéralité en interprétation de conférence*. Tese de doutoramento sen publicar, Universidade de París III. 1978.
- GERVER, D. 1976. “Empirical studies of simultaneous interpretation: A review and a model”. En Brislin, R.W. (ed). *Translation: Applications and Research*. Nova York: Gardner. 165-207. 1976.
- GILE, D. 1995a. *Regards sur la recherche en interprétation de conférence*. Lille: Presses Universitaires de Lille. 1995.
- 1995b. *Basic Concepts and Models for Translator and Interpreter Training*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company. 1995.
- GRANACHER, M. 1996. *Das Modèlle d'Efforts des Simultandolmetschens von*

- Daniel Gile. *Versuch einer Evaluierung auf der Grundlage einer Fallstudie*. Diplomarbeit, Universidade de Heidelberg. 1996.
- ILG, G. 1988. "L'interprétation consécutive - Les fondements". *Parallèles* 9. 15-41. (Tomado do mesmo artigo publicado em *Parallèles* 3. 109-136, 1980).
- ISHAM, W. 1994. "Memory for sentence form after simultaneous interpretation: Evidence both for and against deverbalization". En Lambert, S. e Moser-Mercer, B. (eds). *Bridging the gap: Experimental research in simultaneous interpretation*. Amsterdam: John Benjamins. 155-212.1994.
- KITANO, H. 1991. *Massively parallel Model of Speech-to-Speech Dialogue Translation: The PhiDmDialog System*. Tese de doutoramento, Carnegie Mellon University. 1991.
- LAMBERGER-FELBER, H. 1998. *Der Einfluss kontextueller Faktoren auf das Simultandolmetschen. Eine Fallstudie am Beispiel gelesene Reden*. Tese doutoral sen publicar, Karl Franzens Universität Graz. 1998.
- LEDERER, M. 1981. *La traduction simultanée*. Paris: Lettres Modernes Minard. 1981.
- LONSDALE, D. 1996. "Modeling SI. A Cognitive Approach". *Interpreting* 1:2. 223-260.1996.
- MIZUNO, A. 1993. "Doujitsuuyaku no doutaimoderu ni mukete" ("Cara un modelo dinámico da interpretación simultánea"). En *Conference Proceedings of the 4th International Japanese/English Translation Conference, 14-17 July, The University of Auckland, Brisbane, Australia*. 421-447. 1993.
- MASSARO, D. 1975. *Understanding Language*. Nova York: Academic Press. 1975.
- MOSER, B. 1978. "Simultaneous Interpretation: A hypothetical model and its practical application". En Gerver, David e H. Wallace Sinaiko (eds). *Language interpretation and communication*. Nova York: Plenum. 353-368. 1978.
- MOSER-MERCER, B. 1997. "Beyond Curiosity. Can Interpreting Research Meet the Challenge?". En Danks et al. (eds). 176-195. 1977.
- PARADIS, M. 1994. "Towards a neurolinguistic theory of simultaneous interpretation: The framework", *International Journal of Psycholinguistics* 9. 133-145. 1994.
- SELESKOVITCH, D. 1981 "L'enseignement de l'interprétation". En Delisle, Jean (red.) *L'enseignement de l'interprétation et de la traduction*. Ottawa: Editions de l'Université d'Ottawa. 23-46. 1981.
- SHIRYAEV, A. F. 1979. *Sinchronni Perevod* (A interpretação simultánea). Moscova, editor desconhecido. 1979.
- STENZL, C. 1983. *Simultaneous Interpretation: Groundwork towards a comprehensive model*. Tese de mestrado, sen publicar. University of London. 1983.
- SETTON, R. 1997. *A Pragmatic Theory of Simultaneous Interpretation*. Tese doutoral sen publicar. The Chinese University of Hong Kong. 1997.
- TIJUS, C. 1997. "Understanding for Interpreting, Interpreting for Understanding". En Gambier, Yves, Daniel Gile e Christopher Taylor (eds). *Conference Interpreting: Current Trends in Research*. Amsterdam: John Benjamins. 29-48. 1997.

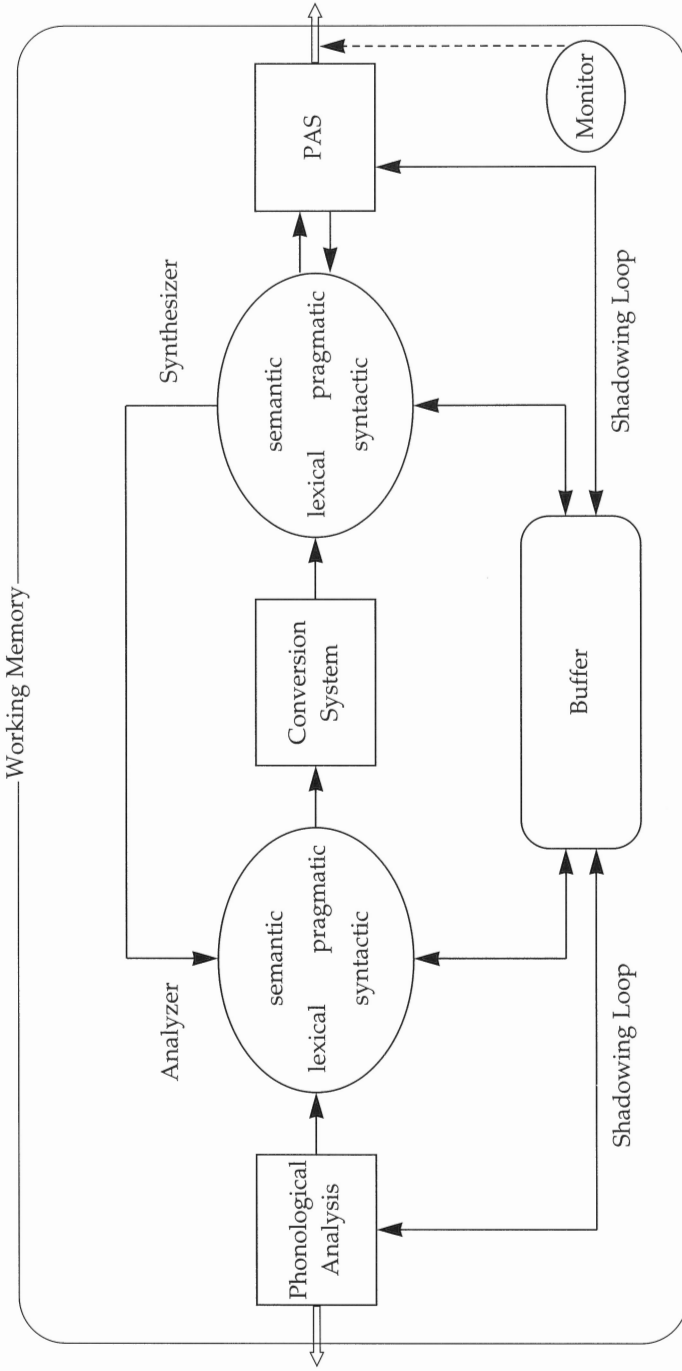

Fig. 1. Dynamic Model for SL. © Moser-Mercer 1997

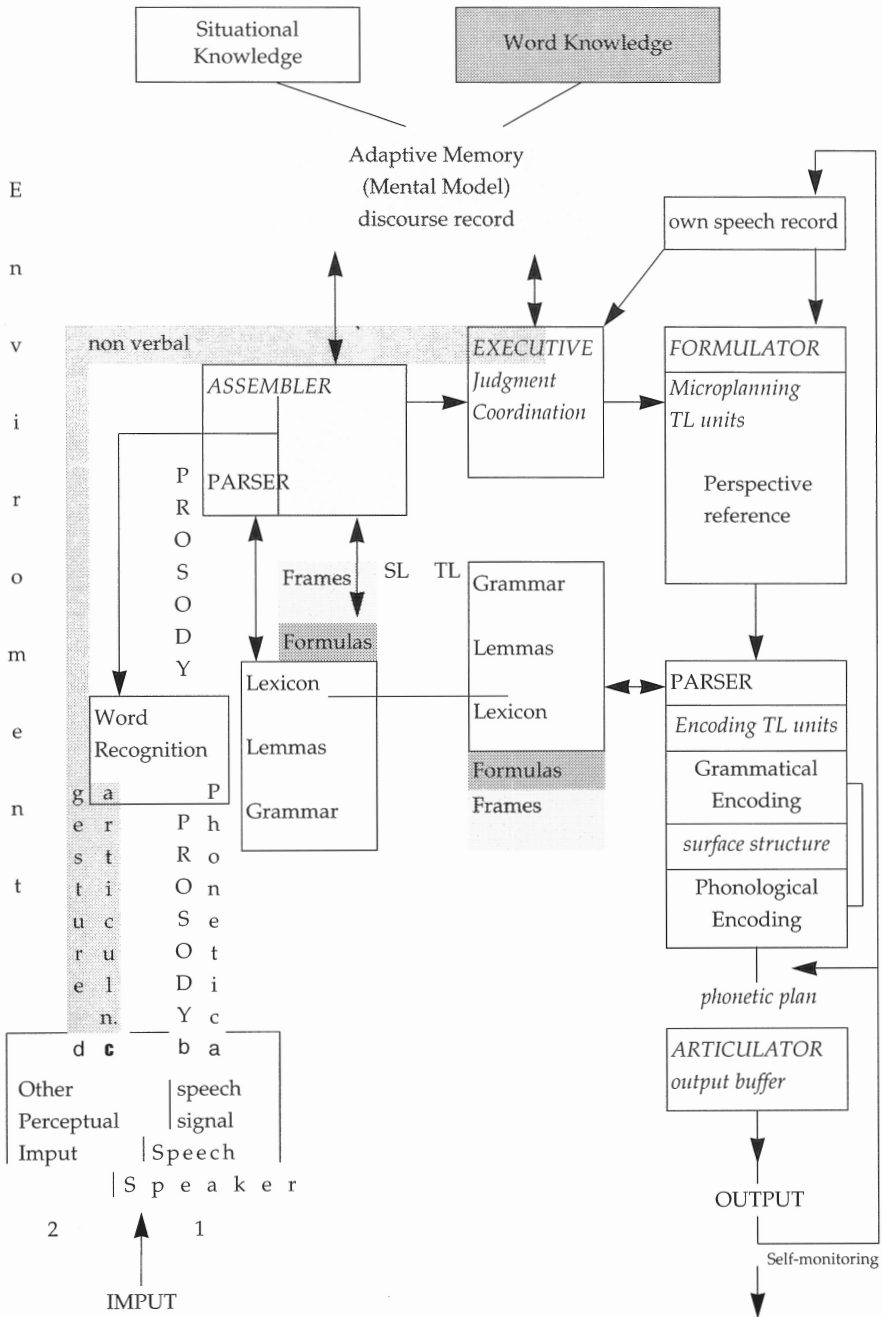

Fig. 2. © Robin Setton 1997

